

pro plenitudine cellariorum, pro integritate ædificiorum, pro pace ac litibus et jurgiis civilibus, pro ista omni felicitate, Deum suum vult possidere, ut ipsum habeat pro omnibus, qui condidit omnia, et dicat, Mihi autem adhærere Deo, bonum est¹: colat eum gratis; colat quando ista dat, et quando aufert, et quando non dat: et nihil sic timeat, quam ne ipse se auferat. Itaque christianus populus, fratres, qui dicit in corde suo, Quidquid vult auferat, se ipsum mihi non auferat, « Beatus est populus, cujus est Dominus Deus ipsius.

SERMO XXXIII².

De versu ejusdem Psalmi cXLIII. *Deus, canticum novum cantabo tibi, in psalterio decem chordarum psallam tibi.*

I. QUONIAM scriptum est, « Deus, canticum novum » cantabo tibi, in psalterio decem chordarum psallam tibi: » decem chordarum psalterium, decem præcepta Legis intelliguntur. Cantare autem et psallere, negotium esse solet amantium. Vetus enim homo in timore est, novus in amore. Ita etiam duo Testamenta discernimus, vetus et novum, quæ in allegoria dicit Apostolus etiam in Abrahamæ filiis figurari, uno de ancilla, altero de libera: « Quæ sunt, inquit, duo Testamenta. Servitus enim pertinet ad timorem, libertas ad amorem³. Dicit enim Apostolus: « Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in

¹ Psal. LXXII, 28. — ² Alias de Diversis 18. — ³ Galat. IV, 22, etc.

» quo clamamus, Abba, Pater¹. » Dicit et Joannes: « Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras » mittit timorem². » Charitas ergo cantat canticum novum. Nam timor ille servilis in veteri homine constitutus, potest quidem habere psalterium decem chordarum, quia et Judæis carnalibus data est ipsa Lex decem præceptorum: sed cantare in illa non potest canticum novum; sub Lege est enim, et implere non potest Legem. Organum ipsum portat, non tractat; et oneratur psalterio, non ornatur. Qui autem sub gratia est, non sub Lege, ipse implet Legem: quia non est ei pondus, sed decus; nec timenti tormentum est, sed amanti ornamentum. Spiritu enim dilectionis accensus, jam in psalterio decem chordarum cantat canticum novum.

II. Nam sic dicit Apostolus: « Qui enim diligit alterum, » Legem implevit. Nam non adulterabis, non homicidium » facies, non furaberis, non concupisces; et si quod est » aliud mandatum, in hoc sermone recapitulatur, Diliges » proximum tuum tanquam te ipsum. Dilectio proximi, » malum non operatur. Plenitudo autem Legis, charitas³. » Dominus etiam quia dixerat: « Non veni sol- » vere Legem, sed adimplere⁴: » propterea tale mandatum Discipulis dedit, unde Lex ab eis posset impleri. « Mandatum, inquit, novum do vobis, ut vos invicem » diligatis⁵. » Non ergo mirum, si mandatum novum cantat canticum novum: quia, sicut dictum est, psalterium decem chordarum decem præcepta sunt Legis, et plenitudo Legis dilectio est. Paucas autem inde chordas commemorare Apostolus voluit, ut ex eis cætera intelligantur, ubi ait, Nam non adulterabis, non homicidium facies, etc. Nam sicut duo sunt præcepta dilectionis, ex quibus Do-

¹ Rom. VI, 15. — ² I Joan. IV, 18. — ³ Rom. XIII, 8, etc. — ⁴ Matth. V, 17. — ⁵ Joan. XIII, 34.

minus dicit totam Legem Prophetasque pendere, satis ostendens dilectionem esse plenitudinem Legis : ita ipsa decem præcepta in duabus tabulis data sunt. Tria quippe dicuntur in una tabula esse conscripta et septem in altera. Sicut autem illa tria pertinent ad dilectionem Dei, ita septem cætera dilectioni proximi deputantur.

III. Primum est illorum trium : « Audi Israël, Dominus Deus tuus Dominus unus est. Non facies tibi idolum » aut cujusquam similitudinem, neque quæ in cælo sursum, » neque quæ in terra deorsum, et cætera quibus ad unius » Dei cultum relicta idolorum fornicatione constringit¹. » Secundum autem præceptum est : « Non accipies nomen Domini Dei tui in vanum². » Tertium, de observatione sabbati. Credo propter Trinitatem tria præcepta pertinent ad dilectionem Dei. Unitas enim divinitatis a Patre habet exordium : inde primum præceptum de uno Deo maxime loquitur. Admonemur autem secundo præcepto, ne Filium Dei creaturam putemus, si eum acceperimus in æqualem Patri. Omnis enim creatura, sicut dicit Apostolus, vanitati subdita est : ibi autem præcipitur, ne nomen Domini Dei nostri in vanum accipiamus. Jam vero donum Dei, quod est Spiritus sanctus, promittit requiem sempiternam, quæ sabbato figuratur : unde nos sabbatum spiritualiter observamus, si non faciamus opera servilia. Ab his enim etiam carnali intellectu Judæi sabbato prohibentur. Qui autem spiritalia vult intelligere opera servilia, audiat Dominum dicentem : « Omnis qui facit peccatum, servus est peccati³. » Peccatum autem non solum illud est, quod in turpi aut iniquo facto apparet hominibus ; sed etiam si habeat speciem boni operis, et tamen propter mercedem temporalem fiat, non propter requiem sempiternam. Quodlibet enim quisque facit, si

¹ Exod. xx, 2, etc. — ² Deut. v, 6, etc. — ³ Joan. viii, 34.

hoc animo facit, ut terrenum emolumentum consequatur, serviliter facit, et ideo sabbatum non observat. Gratis enim amandus est Deus : nec anima potest nisi in eo quod diligit, requiescere. Æterna autem requies ei non datur, nisi in dilectione Dei, qui solus æternus est, et ipsa est perfecta sanctificatio, et spiritale sabbatum sabbatorum. Quapropter quoniam in Spiritu sancto sanctificamur, quis est quem non moveat ad magnum sacramentum intelligendum, quod in tribus præceptis ad Deum pertinentibus tertium præceptum est de sabbato ? Et in his omnibus quæ Scriptura in libro Genesis Deum fecisse commemorat, non ibi dicitur sanctificasse nisi diem septimum, quod significat sabbatum.

IV. Septem vero præceptorum quæ dilectioni proximi tribuuntur, primum est, Honora patrem tuum et matrem tuam. Secundum, Non occides. Tertium, Non moechaberis. Quartum, Non furaberis. Quintum, Non falsum testimonium dices. Sextum, Non concupisces uxorem proximi tui. Septimum, Non concupisces rem proximi tui. Huic distributioni manifeste attestatur Apostolus, ubi dicit : « Honora patrem tuum et matrem tuam¹ : » quod est mandatum primum. Quæritur enim, et non in toto Decalogo invenitur primum : quia decem mandatorum illud est primum ubi de uno Deo colendo præcipitur. Et ideo de honorandis parentibus scriptum in alia tabula, primumque est, quia inde incipiunt præcepta quæ ad dilectionem proximi referuntur.

V. Cantemus ergo canticum novum, psallentes psalterio decem chordarum. Hoc est canticum novum, gratia novi Testamenti, quod nos a vetere homine discernit, qui primus factus est de terra terrenus. De limo enim factus est, et amissa beatitudine in miseriam jure projectus

¹ Ephes. vi, 2.

est, quoniam præcepti prævaricator extiterat. Sed quid dicit apud Prophetam, qui gratias agit gratiæ Dei per remissionem peccatorum reconcilians nos Deo, et renovanti præteritam vetustatem? « Eduxit me, inquit, de » lacu miseriæ, et de luto limi: et posuit super petram » pedes meos, et direxit gressus meos: et immisit in os meum canticum novum, hymnum Deo nostro¹. » Hoc est canticum novum, quod psallit in psalterio decem chordarum. Nemo enim laudat Deum, id est, dicit hymnum, nisi ori suo factis consentiat, Deum et proximum diligendo. Nec se arbitrentur rebaptizatores Donatistæ ad novum canticum pertinere: non enim cantant canticum novum, qui ab Ecclesia, quam Deus in omni terra esse voluit, superba impietate præcisi sunt. Etenim alio loco idem Propheta dicit: « Cantate Domino canticum novum, » cantate Domino omnis terra². » Qui ergo cantare cum omni terra non vult, a veteri homine non recedens, non cantat canticum novum, nec psallit in psalterio decem chordarum: quia hostis est charitatis, quæ sola Legis est plenitudo, quam decem præceptis ad charitatem Dei et proximi pertinentibus dicimus contineri.

¹ Psal. xciii, 3, etc. — ² Id. xcvi, 1.

SERMO XXXIV¹.

In hæc verba Psalmi cxliv: *Cantate Domino canticum novum, laus ejus in Ecclesia sanctorum* etc. De cantico novo et vita nova.

Habitus Carthagine ad Majores.

I. ADMONITI sumus cantare Domino canticum novum. Homo novus novit canticum novum. Canticum, res est hilaritatis; et si diligentius consideremus, res est amoris. Qui ergo novit novam vitam amare, novit canticum novum cantare. Quæ sit ergo vita nova, commonendi sumus propter canticum novum. Ad unum enim regnum pertinent omnia, homo novus, canticum novum, Testamentum novum. Ergo homo novus, et cantabit canticum novum, et pertinebit ad Testamentum novum.

II. Nemo est qui non amet: sed quæritur quid amet. Non ergo admonemur, ut non amemus: sed ut eligamus quid amemus. Sed quid eligimus, nisi prius eligamur? Quia nec diligimus, nisi prius diligamur. Joannem apostolum audite. Ille est Apostolus, qui super pectus Domini discumbebat, et in eo convivio celestia secreta bibebat². Ex illo potu, et ex illa felici ebrietate ructavit: « In principio erat Verbum³. » Humilitas excelsa, et ebrietas sobria. Ille ergo magnus ructator, hoc est, prædicator, inter cætera quæ bibit de Dominico pectore, etiam hoc dixit: Nos dili-

¹ Alias de Diversis 2. — ² Joan. xiii, 23. — ³ Id. i, 1.

mus, quia ipse prior dilexit nos¹. Multum enim dederat homini, quandoquidem de Deo loquebatur, dicendo: Nos diligimus, Qui? quem? Homines Deum, mortales immortalem, peccatores justum, fragiles immobilem, factura fabrum. Nos dileximus: et hoc unde nobis? Quia ipse prior dilexit nos. Quære unde homini diligere Deum: nec inuenies omnino, nisi quia prior illum dilexit Deus. Dedit se ipsum quem dileximus: dedit unde diligeremus. Quid enim dedit, unde diligeremus, apertius audite per apostolum Paulum: « Charitas, inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris². » Unde? num forte a nobis? Non. Ergo unde? Per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

III. Habentes ergo tantam fiduciam, amemus Deum de Deo: imo quia Spiritus sanctus Deus est, amemus Deum de Deo. Quid enim plus dicam; amemus Deum de Deo? Certe quia dixi, Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis: ideo est consequens, ut quia Spiritus sanctus Deus est; nec diligere possumus Deum, nisi per Spiritum sanctum, amemus Deum de Deo. Hinc est ergo consequens. Audite apertius ipsum Joannem: « Deus charitas est; et qui manet in » charitate, in Deo manet, et Deus in illo manet³. » Parum est dicere, Charitas ex Deo est. Quis nostrum auderet dicere quod dictum est: « Deus charitas est? » Dixit qui noverat quod habebat. Quid ergo humana imaginatio et volatica cogitatio fingit sibi Deum, et in corde suo fabricat idolum, componens qualem potest cogitare, non qualem meruit invenire? Talis est Deus? Non, sed talis est. Quid lineamenta disponis? Quid membra componis? Quid staturam placitam formas? Quid pulchritudinem corporis imaginaris? Deus charitas est. Quis color est in charitate?

¹ 1 Joan. IV, 10. — ² Rom. V, 5. — ³ 1 Joan. IV, 8.

Quæ lineamenta? Quæ forma? Nihil horum videmus: et tamen amamus.

IV. Audeo dicere Charitati Vestræ: in inferioribus attendamus, quod in superioribus inueniamus. Ipse amor infimus atque terrenus, ipse amor sordidus et flagitiosus, qui corporis pulchritudinis consecatur, aliquid nos admonet unde ad superiora et mundiora surgamus. Amat aliquis lascivus et impudicus pulcherrimam fceminam: movet quidem corporis pulchritudo, sed intus quæritur amoris vicissitudo. Si enim audiat quod illa oderit eum, nonne omnis ille æstus et impetus circa membra pulchra frigescit, et ab eo quod intenderat quodam modo resilit, avertitur, offenditur, odisse etiam ipse incipit quod amabat? numquid forma mutata est? Nonne ibi sunt omnia quæ illexerant? Ibi sunt; et tamen ardebat in eo quod videbat, et de corde exigebat quod non videbat. Si vero cognoscat quia vicissim amatur, quomodo vehementius inardescit? Videt illa illum, videt ille illam, amorem nemo videt: et tamen ipse amatur qui non videtur.

V. Erigite vos ab ista lutulenta cupiditate, ut maneatis in illuminatissima charitate. Deum non vides: ama, et habes. Quam multa in damnabilibus cupiditatibus amantur, et non habentur: sordide quæruntur, nec tamen continuo possidentur. Numquid hoc est aurum amare, quod aurum habere? Multi amant, et non habent. Numquid hoc est habere latissima et lautissima prædia, quod multi amant, et non habent? Numquid hoc est amare honorem, quod habere honorem? Multi sine honore inardescunt habere: quærunt habere, et plerumque ante moriuntur, quam inueniant quod quærebant. Deus nobis de compendio se offert: clamat nobis, Amate me, et habebitis me; quia nec potestis amare me, nisi abueritis me.

VI. O fratres, o filii, o catholica germina, o sancta et superna semina, o in Christo regenerati et desuper nati, audite me, imo per me : « Cantate Domino canticum novum. » Ecce, inquis, canto. Cantas, plane cantas. Audio : sed contra linguam testimonium non dicat vita. Cantate vocibus, cantate cordibus, cantate oribus, cantate moribus : « Cantate Domino canticum novum¹. » Quæritis quid decantetis de illo quem amatis? Sine dubio de illo quem amas, cantare vis : laudes ejus quæris, quas cantas. Audistis, « Cantate Domino canticum novum. » Laudes quæritis? « Laus ejus in Ecclesia sanctorum. » Laus cantandi, est ipse cantator, Laudes vultis dicere Deo? Vos estote quod dicatis. Laus ipsius estis, si bene vivatis. Laus enim ejus non est in synagogis Judæorum, non est in insania Paganorum, non est in erroribus hæreticorum, non est in plausibus theatrorum. Quæritis ubi sit? Vos attendite, vos estote. « Laus ejus in Ecclesia sanctorum. » Quæris unde gaudeas quando cantas? « Lætetur Israël in eo qui fecit eum¹ : » et unde lætetur non invenit nisi Deum.

VII. Bene, fratres mei, interrogate vos ipsos, cellas interiores discutite : videte, et attendite quid habeatis de charitate, et hoc quod inveneritis augete. Attendite ad talem thesaurum, ut intus divites sitis. Cætera certe quæ magnum habent pretium, chara dicuntur; nec frustra. Aspiciate consuetudinem sermonis vestri : charius est illud, quam illud. Quid est, charius est, nisi pretiosius est? Si charius dicitur, quidquid pretiosius est; quid charius ipsa charitate, fratres mei? Quod est, putamus, pretium ejus? unde invenitur pretium ejus? Pretium tritici, nummus tuus; pretium fundi, argentum tuum; pretium margaritæ, aurum tuum : pretium charitatis, tu. Quæris ergo

¹ Psal. cxxxix, 1. — ² Ibid. 2.

unde possideas fundum, gemmam, jumentum : fundum quæris unde emas, et quæris apud te. Si vis autem habere charitatem, quære te, et inveni te. Quid enim times dare te, ne consumas te? Imo si te non dederis, perdis te. Ipsa charitas per Sapientiam loquitur, et dicit tibi aliquid, unde non expavescas quod dictum est : Da te ipsum. Si quis enim vellet tibi fundum vendere, diceret tibi, Da mihi aurum tuum : et si quis aliud aliquid, Da mihi nummum tuum, da mihi argentum tuum. Audi quid tibi dicat ex ore Sapientiæ charitas : « Da mihi, Fili, cor tuum¹. » Da mihi, inquit : quid? Fili, cor tuum. Male erat, quando a te erat, quando tibi erat : per nugas enim et amores lascivos perniciososque trahebaris. Tolle inde. Ubi trahis? ubi ponis? Da mihi, inquit, cor tuum. Sit mihi, et non perit tibi. Vide enim, si aliquid voluit dimittere in te, unde ames vel te, quo tibi dicit : « Diliges Dominum Deum tuum » ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua². » Quid remanet de corde tuo, unde diligas te ipsum? quid de anima tua? quid de mente tua? Ex toto, inquit. Totum exigit te, qui fecit te. Sed noli tristis esse, quasi nihil unde gaudeas remaneat in te. « Lætetur Israël : » non in se, sed « in eo qui fecit eum. »

VIII. Respondebis, et dices : Si nihil mihi remansit, unde diligam me; quia ex toto corde, et ex tota anima, et ex tota mente jubeor diligere eum qui fecit me; quomodo secundo præcepto jubeor diligere proximum tanquam me? Hoc est magis unde debes ex toto corde, et ex tota anima, et ex tota mente proximo. Quomodo? Diliges proximum tuum tanquam te ipsum. Deum ex toto me : proximum sicut me. Unde me, unde te? Vis audire unde diligas te? Ex hoc diligis te, quia Deum diligis ex toto te. Putas enim Deo proficere, quod diligis Deum? et quia

¹ Prov. xxiii, 26. — ² Matth. xxii, 37.